

safejournalists.net

Indeks bezbjednosti novinara Zapadnog Balkana

Narativni izvještaj Crna Gora 2020.

SADRŽAJ

PRAVNO I ORGANIZACIONO OKRUŽENJE

8

PREVENCIJA

17

PROCES

24

BEZBJEDNOST

30

Uvod

Indeks bezbjednosti novinara Zapadnog Balkana (WB –JSI) je istraživački utemeljen alat dizajniran sa ciljem da izmjeri i prati promjene u odgovarajućem društvenom i političkom okruženju zemalja Zapadnog Balkana, koje imaju direktan i indirektan uticaj na bezbjednost novinara i medijskih aktera prilikom obavljanja svog posla. Indeks bezbjednosti novinara Zapadnog Balkana se primarno oslanja na istraživačke dokaze koji su prikupljeni i analizirani od strane partnera u platformi [SafeJournalists.net](https://www.safejournalists.net) u skladu sa rigoroznom istraživačkom procedurom. Prikupljeni podaci o različitim dimenzijama kompleksnog koncepta "bezbjednosti novinara" kvantifikovani su i grupisani u kompozitni indikator Indeks bezbjednosti novinara, kako bi se pratile promjene u sedam država Zapadnog Balkana tokom vremena. Na osnovu istraživačkog materijala, devet članova Savjetodavnog panela iz svake od zemalja¹ procjenjuje situaciju i dodjeljuje bodove za svaki od 19 indikatora u okviru sljedećih dimenzija:

- (1) **Pravno i organizaciono okruženje** – postojanje i primjena zakonskih garancija relevantnih za bezbjednost novinara;
- (2) **Prevenција** – postojanje i primjena različitih preventivnih mjera koje imaju direktan uticaj na zaštitu i bezbjednost novinara;
- (3) **Proces** – postupanje državnih institucija i javnih zvaničnika prema novinarima i efikasnost krivičnog i građanskopravnog sistema koji se odnose na istrage prijetnji i nasilja nad novinarima;
- (4) **Stvarna bezbjednost** – incidenti i slučajevi raznih oblika prijetnji i djela nasilja nad novinarima i medijima.

WB-JSI su zajednički razvili istraživači iz Instituta RESIS² iz Skoplja i partneri sa platforme [Safejournalists.net](https://www.safejournalists.net): Nezavisno udruženje novinara Srbije, Udruženje/Udruga BH novinari, Sindikat medija Crne Gore, Udruženje novinara Makedonije, Udruženje novinara Kosova, Hrvatsko novinarsko društvo

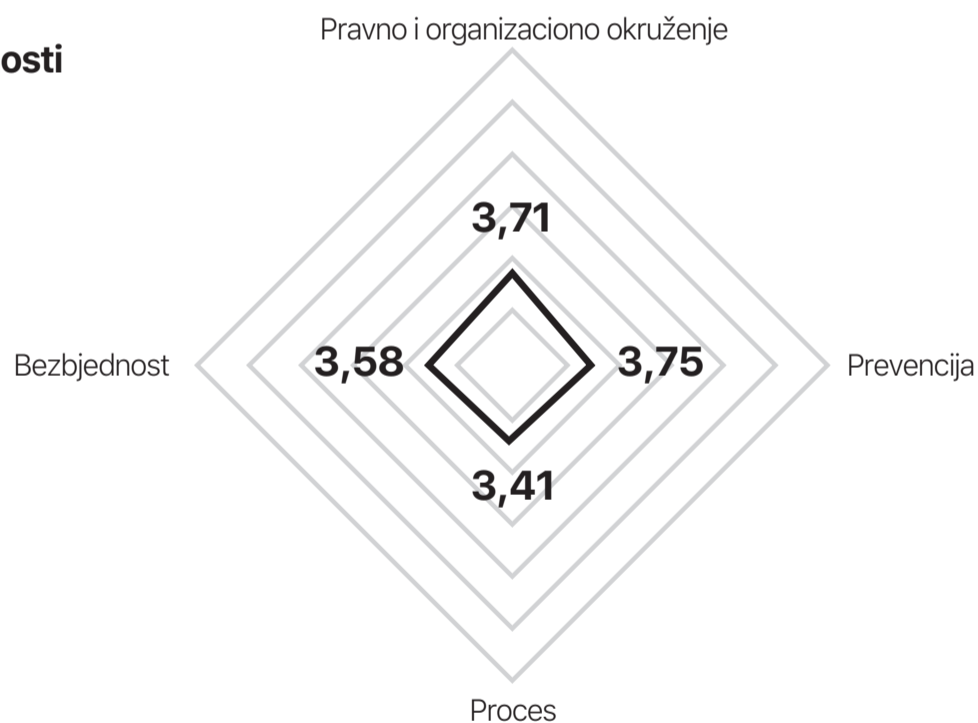
¹ U Crnoj Gori Savjetodavni panel činili su: Radomir Kračković, Milena Bujanja Obradović, Predrag Nikolić, Danijel Čelecki, Dragana Žarić, Milorad Marković, Jelena Mijanović, Bojana Milićević, Željka Vučinić.
² Istraživači Instituta RESIS (www.resis.mk), Snežana Trpevska, Igor Micevski i Ljubinka Popovska Toševa razvili su konceptualni okvir za Indeks i model njegovog agregiranja, ponderisanja i izračunavanja.

i nezavisna istraživačica iz Albanije³. Kao takav, Indeks je rezultat zajedničkog napora Platforme Safejournalists.net i pokriva sva specifična pitanja koja su lokalni partneri identifikovali kao relevantna za njihovu zemlju.

Ovaj izvještaj se odnosi na stanje u Crnoj Gori u 2020. godini koja je određena kao prva (pilot) godina za izradu konceptualnog okvira i metodologije za bodovanje, agregiranje i izračunavanje Indeksa. U narednim godinama, poboljšanje ili pogoršanje situacije u svim zemljama mjeriće se uzimajući u obzir procjenu za 2020. godinu kao referentnu. Više detalja o teoretskom okviru i postupku izrade i proračuna Indeksa bezbjednosti novinara Zapadnog Balkana i svih izvještaja zemalja možete pronaći na [Platformi SJ](#).

— REZIME

**Indeks
bezbjednosti
novinara
3.59**

I. PRAVNO I ORGANIZACIONO OKRUŽENJE

- Kleveta je dekriminalizovana, ali veliki broj tužbi može imati efekat obeshrabrenja na novinare, kao i trajanje postupaka (u prosjeku 2-3 godine). U javnost dospiju jedino najozbiljniji slučajevi, u kojima su velike svote novca tražene od medija i novinara, kao i slučajevi u kojima su oni tuženi od strane javnih zvaničnika, političara i drugih medija. Takvi slučajevi nijesu zabilježeni tokom 2020. godine, ali su inicirane 22 tužbe po ovom osnovu.

³ Blerjana Bino angažovana je kao nezavisna istraživačica iz Albanije za Safejournalists.net platformu.

- Zaštita novinara dobro je regulisana Zakonom o medijima, ali postoji opasnost da će državni organi koristiti predviđena ograničenja i tražiti otkrivanje izvora čak i kada to nije potrebno. Slučaj Jova Martinovića - istraživačkog novinara koji je završio u zatvoru zbog kontakta sa izvorom informacija, izaziva određeni stepen autocenzure među novinarima.
- Neosnovana hapšenja novinara i zastrašivanja zbog širenja panike i nereda, kao i strah od SLAPP tužbi uzrok su niskih rezultata na ovom polju. Direktno i indirektno, javni organi vlasti i dalje sužavaju slobodu medija i otežavaju rad novinara. Troje novinara iz tri različita medija bilo je uhapšeno u januaru 2020. godine. Iako su oni oslobođeni optužbi, jasno je da su ovi slučajevi izazvali efekat zastrašivanja.
- Nijesu uvedene licence i ne postoje nove inicijative da se novinari licenciraju. Novinari imaju slobodu da se organizuju i udružuju u različita profesionalna udruženja. Ipak, postoji pritisak na neke pojedinačne članove sindikata ili cijele sindikalne organizacije što podstiče atmosferu u kojoj se i dalje članstvo u sindikatu smatra nepoželjnim. Više od polovine medijskih radnika udruženo je u Sindikat medija Crne Gore.
- Ekonomski položaj novinara gori je iz godine u godinu. Radna prava se ne poštuju u potpunosti, posebno ne u privatnim medijima, lokalnim i online medijima, a plate su ispod državnog prosjeka. Korona kriza nije pomogla poslodavcima da shvate da moraju pružiti ekonomsku podršku novinarima kako bi mogli nesmetano raditi svoj posao. Iako je država bila veoma darežljiva prema medijima, zaposleni uglavnom nisu primili nikakvo povećanje zarada tokom 2020. godine, uprkos višestruko uvećanom obimu posla.

II. PREVENCIJA

- Policija je uspostavila posebne timove koji bi trebalo da pomognu u rješavanju slučajeva napada na novinare, ali do sada nije imala mnogo uspjeha. Tokom 2020. godine, registrovano je 18 slučajeva napada i prijetnji novinarima i medijskim organizacijama. Problem i dalje ostaje to što veliki broj registrovanih slučajeva prijetnji i napada, tužiocima i dalje označavaju kao prekršaje a ne krivična djela.
- Postoje generalni mehanizmi koji omogućavaju zaštitu novinara i njihovog fizičkog integriteta, ali i dalje novinari nemaju specijalne mehanizme zaštite. Država vrši bezbjednosnu procjenu rizika u pojedinim slučajevima, kada se nakon napada procijeni da bezbjednost novinara može biti ugrožena i da se napad može ponoviti. Tokom 2020. godine dva novinara su dobila policijsku zaštitu.

Jedino nevladine organizacije nude pravnu i psihološku pomoć novinarima koji su žrtve napada i pritisaka.

- Postoje mehanizmi na državnom nivou koji štite žene i žene novinarke. Postoji i dalje veliki prostor za unapređenje stanja kada je u pitanju položaj žena žrtvi nasilja, posebno kada su u pitanju novinarke. Tokom 2020. godine, registrovan je porast broja slučajeva prijetnji i napada nad novinarima, a u registru se nalazi šest takvih slučajeva. Registrovan je i porast broja online prijetnji novinarkama. Ombudsman je u jednom slučaju otkrio da je novinarka Javnog servisa bila diskriminisana na osnovu religije.
- Gotovo sve relevantne institucije reaguju u slučajevima nekih ozbiljnijih napada na novinare i osuđuju takve napade. Postoje slučajevi u kojima neki državni organi nijesu osudili napad, zbog političke konotacije tog napada. Uprkos reakciji, državni organi i relevantne institucije nijesu uradile mnogo kako bi riješili neke od najozbiljnijih napada na novinare.
- Policijske vlasti djelimično ispunjavaju svoje obaveze. Formalno, oni su uvijek raspoloženi da unaprijede bezbjednost i sigurnost novinara, ali suštinski ta posvećenost nije uvijek uočljiva u postupanju predstavnika Uprave policije ili Ministarstva unutrašnjih poslova. Tokom 2020. godine, četvoro novinara je uhapšeno. Postoji i dalje zabrinjavajući nivo nerazumijevanja novinarskog posla, što je posebno vidljivo prilikom izvještavanja sa velikih okupljanja ili sa protesta.

III. PROCES

- Vlada je ranije uspostavila specijalnu jedinicu - Komisiju za istragu napada na novinare i imovinu medija, ali je njen uspjeh samo djelimičan, zbog loše saradnje sa državnim organima zaduženim za istrage. Nije bilo drugih pokušaja da se uspostavi bolja zaštita za novinare. Prijetnje i napadi na novinare i dalje nijesu prepoznati kao posebna krivična djela.
- Ni jedan ozbiljniji slučaj napada na novinare nije bio u potpunosti istražen, čak i ubistvo Duška Jovanovića poslije toliko godina nije riješeno. Naručio i dalje ostaju nepoznati. Iako nije poznato da je u istrazi nekog slučaja uključen neko ko je imao veze sa napadom, istrage napada na novinare su i dalje spore, duge i često bez rezultata. Neki od najozbiljnijih slučajeva su zastareli.
- Iako oblast online uznemiravanja nije do kraja zakonski regulisana, nadležni organi su reagovali brzo u svim prijavljenim slučajevima i otkrili počinioc. Registrovan je trend ozbiljnog porasta broja online prijetnji i uznemiravanja novinara i medija, a tokom 2020. godine bilo je devet takvih slučajeva. Dva slučaja su klasifikovana

kao ugrožavanje sigurnosti, dok su drugi označeni kao prekršaji. Tužilaštvo ne prepoznaje uvijek ozbiljnost online prijetnji i ne definiše ih kao krivična djela.

- Sudovi su i dalje uglavnom otvoreni za javnost, ali je zbog pandemije većina sudnica bilo zatvoreno za javnost tokom 2020. godine. Nekada ni osnovne informacije o slučaju nijesu dostupne, uz obrazloženje policije i tužilaštva „da se ne ugrozi istraga“. Osnovne informacije o gotovo svim slučajevima mogu se dobiti putem PR službi. Sudovi ne objavljuju proaktivno informacije o suđenjima u kojima su uključeni novinari. Transparentnost je ograničena, ne postoje podaci o broju sudskih postupaka u kojima su novinari uključeni.
- Evidencija Uprave policije daje pregled svih napada na novinare, ali često postoje i privatni slučajevi koji nisu nužno povezani sa radom te osobe. Sudovi takođe nemaju posebne evidencije, ali se rade na zahtjev. Gotovo ni jedan državni organ nema relevantne statističke podatke, sa izuzetkom institucije Ombudsmana. Ako se informacije od drugih državnih organa mogu dobiti na zahtjev, to takođe uključuje dug period čekanja na prikupljanje tih podataka.

IV. BEZBJEDNOST

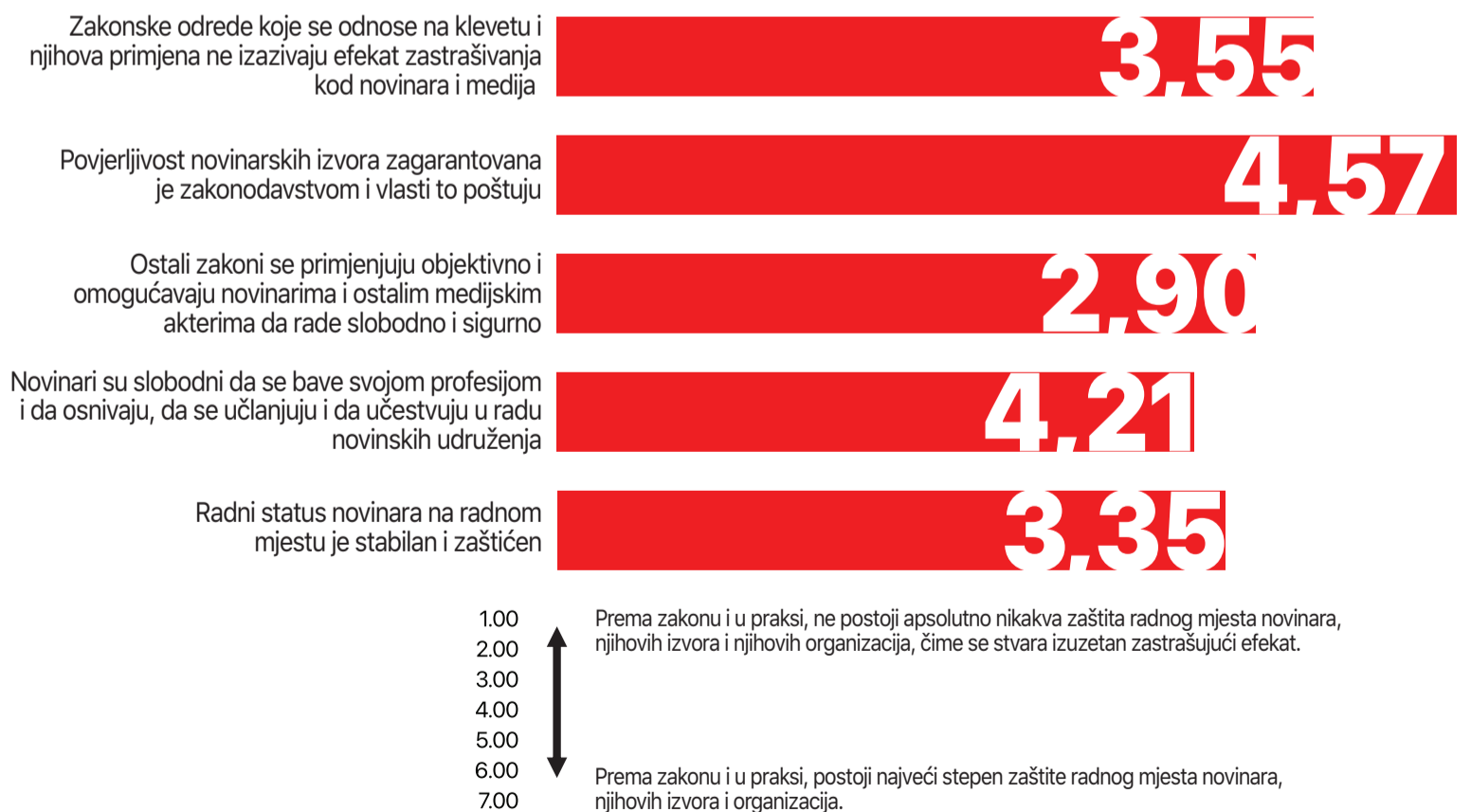
- Prošla godina je bila specifična i ekstremno teška za novinare, posebno ako se ima u vidu da su radili u vrijeme korona krize, parlamentarnih izbora i promjene vlasti, kao i u vrijeme masovnih litija zbog usvajanja Zakona o slobodi vjeroispovijesti. Registrovan je veliki porast u broju prijetnji i uznemiravanja (ukupno 9 slučajeva), posebno putem društvenih mreža. Bilo je i slučajeva u kojima su novinari prisluškivani i te informacije su objelodanjene nakon izbora. Tri od četiri registrovana slučaja u ovoj kategoriji odnose se na novinarke. Zabrinjava činjenica da su se u jednom slučaju prijetnje preselile u realni svijet, jer je novinarka uhođena.
- Ispostavilo se da su isti novinari ili novinari istih medija bili žrtve prijetnji (2 registrovana slučaja). Nijesu sve vrste prijetnji registrovane. U oba registrovana slučaja koji se odnose na prijetnje po život novinara, prijetnje su upućene putem društvenih mreža. Novost je da ovaj način obračunavanja sa novinarima donosi nesigurnost čak i na njihovim privatnim profilima na društvenim mrežama.
- Tokom 2020. godine registrovana su dva fizička napada, ali nije bilo situacije u kojima su novinari pretrpjeli ozbiljnije povrede. Nažalost, početak prošle godine pokazao je da vlasti mogu naći način da se obračunaju sa radom novinara koji im ne odgovara, čak i ako to znači njihovo hapšenje. Tri slučaja iz ove kategorije se odnose na proizvoljno pritvaranje novinara od strane državnih organa “u cilju sprječavanja širenja panike i nereda”.

- Tokom prethodnih godina, određeni broj ovih slučajeva je registrovan ali vjerovatno zbog pandemije prijetnje su se preselile na društvene mreže. Tokom 2020, registrovana su četiri slučaja. Nažalost, ispostavilo se da prilikom većih okupljanja, posebno političkih, i dalje postoji rizik od napada na medijske organizacije i njihovo vlasništvo. Sve ovo ukazuje na trend potpunog nerazumijevanja prirode novinarskog posla, i od strane policije i od strane tužilaštva, ali i od strane građana.

Pravno i organizaciono okruženje

3,71

Zakonske odredbe koje se odnose na klevetu i njihova primjena ne izazivaju efekat zastrašivanja kod novinara i medija

Ocjena (3.55) – Kleveta je dekriminalizovana, ali veliki broj tužbi može imati efekat obeshrabrenja na novinare, kao i trajanje postupaka (u prosjeku 2-3 godine). U javnost dospiju jedino najozbiljniji slučajevi, u kojima su velike svote novca tražene od medija i novinara, kao i slučajevi u kojima su oni tuženi od strane javnih zvaničnika, političara i drugih medija. Takvi slučajevi nijesu zabilježeni tokom 2020. godine, ali su inicirane 22 tužbe po ovom osnovu.

Kleveta je dekriminalizovana 2011. godine, pa je zadovoljenje prava u slučaju kršenja prava ličnosti moguće na osnovu Zakona o obligacionim odnosima. Zadržani su i dalje neki oblici određenih krivičnih djela, koja inkriminišu iznošenje ili pronošnje informacije iz ličnog ili porodičnog života, s tim što su predviđeni izuzeci kod vršenja novinarske profesije, pa su u praksi ove optužbe rijetke. Formalno, odredbe Zakona o medijima i Zakona o obligacionim odnosima koja se odnose na zaštitu prava ličnosti (kleveta i uvreda) u medijima, koje nijesu mijenjane tokom 2020. godine, nude prostor medijima i novinarima da rade slobodno. Ali, u svakodnevnom radu, mogu se javiti neke opstrukcije. Ispostavilo se da su sudovi veoma obazrivi kada propisuju kazne za kršenje prava ličnosti i da su one, u prosjeku, deset puta manje od tužbenih zahtjeva. Najveći problem i dalje je činjenica da novinari i mediji tuže jedni druge zbog kršenja prava ličnosti, na taj način slabeći jedni druge, finansijski, čime ukazuju i na slabe mehanizme samoregulacije. U ranijim istraživanjima, novinari su ukazivali da su oprezni u svom radu kako ne bi bili tuženi po ovom osnovu. Tokom 2020. godine nije bilo novih slučajeva u kojima su političari tužili medije ili novinare zbog povrede prava ličnosti, a nije bilo ni skorijih presuda po ovom osnovu koje bi mogle izazvati efekat zastrašivanja među novinarima. Broj tužbi po ovom osnovu i dalje je veoma velik, pokrenuto je 37 tužbi za naknadu materijalne štete zbog povrede prava ličnosti 2019. godine, dok su podnijete 22 tužbe u 2020. Iako je broj tužbi i dalje visok, pravosnažne presude ukazuju da je

— INDIKATOR 1.1

dodijeljeni iznos mnogo manji od zahtijevanog, da medije uglavnom tuže građani i da sudovi vode računa o kaznama kako ne bi uticali na širenje cenzure i samocenzure među novinarima. Tokom 2020. godine nije bilo slučajeva u kojima su državni zvaničnici zloupotrebili svoja proceduralna prava tokom tužbi protiv novinara. Nisu registrovane nove „značajne“ presude u slučajevima kršenja prava ličnosti, koje bi mogla prouzrokovati efekat zastrašivanja. Javnost i mediji uglavnom dobijaju informacije o „značajnim“ slučajevima, u kojima su tužiocima javni službenici, političari i mediji/novinari, ili slučajevima u kojima je potraživanje veliko. Tokom prethodne godine nisu zabilježeni takvi slučajevi. Pravo na tužbu po ovom osnovu je evropski standard, ali veliki broj tužbi ne govori uvijek o osnovanosti zahtjeva. Stoga ove informacije ne bi trebalo da utiču na jačanje „efekta zastrašivanja“ među novinarima, već bi ih trebale podstaći da ojačaju profesionalne standarde u izvještavanju.

Povjerljivost novinarskih izvora zagantovana je zakonodavstvom i vlasti to poštuju

Ocjena (4.57) – Zaštita novinara dobro je regulisana Zakonom o medijima, ali postoji opasnost da će državni organi koristiti predviđena ograničenja i tražiti otkrivanje izvora čak i kada to nije potrebno. Slučaj Jova Martinovića - istraživačkog novinara koji je završio u zatvoru zbog kontakta sa izvorom informacija, izaziva određeni stepen autocenzure među novinarima.

Iako je formalno povjerljivost izvora zagantovana zakonom, ovo pravo je djelimično ograničeno novim zakonskim rješenjem, kojim je definisano da novinar nije dužan da otkriva izvor informacija, osim kada državni tužilac to traži u cilju zaštite interesa nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta i zaštite zdravlja. Niti dvije godine rasprave i kampanje o izmjenama i dopunama Zakona o medijima nisu bile dovoljne da se predstavnici sedme sile dogovore o odredbama koje se tiču zaštite novinarskih izvora. Ova odredba bila je predmet oštih kritika kako domaće, tako i međunarodne javnosti, jer se na nju gleda kao na zadiranje u slobodu izražavanja i na jedan od načina obeshrabrivanja istraživačkog novinarstva, koje se u osnovi zasniva na izvorima. Iako se novim zakonskim rješenjem djelimično ograničava povjerljivost novinskih izvora, u praksi relevantnih vlasti nije primijećena zloupotreba datih zakonskih mogućnosti u mjeri u kojoj bi povjerljivost izvora bila ugrožena. Novinari nisu izvijestili da je tokom prethodne godine bilo slučajeva u kojima je od njih traženo da objelodane izvore informacija, niti su ukazali na veće probleme kada je riječ o uspostavljanju kontakata sa izvorima informacija. Iako generalno nema podataka u kojoj mjeri sve ovo utiče na istraživačke novinare, slučaj Jova Martinovića - istraživačkog novinara koji je završio u zatvoru zbog kontakta sa izvorom informacija, izaziva među njima određenu autocenzuru. Jovo Martinović oglašen je krivim 29. marta 2021. godine, jer su sudije Apelacionog suda zaključile da je on povezan sa švercom droge iz 2014. godine, potvrdivši tako presudu kojom je Martinović osuđen na godinu dana zatvora zbog posredovanja u švercu droge i oslobođen je optužbi za stvaranje zločinačke organizacije. Mnoge međunarodne novinarske organizacije osudile su ovu odluku. Drugi problem je taj što Zakon o slobodnom pristupu informacijama omogućava državnim organima da čuvaju u tajnosti brojne informacije od javnog interesa, što slabi mogućnosti za istraživačko novinarstvo.

Ostali zakoni se primjenjuju objektivno i omogućavaju novinarima i ostalim medijskim akterima da rade slobodno i sigurno

Ocjena (2.90) – Neosnovana hapšenja novinara i zastrašivanja zbog širenja panike i nereda, kao i strah od SLAPP tužbi uzrok su niskih rezultata na ovom polju. Direktno i indirektno, organi vlasti i dalje sužavaju slobodu medija i otežavaju rad novinara. Troje novinara iz tri različita medija bilo je uhapšeno u januaru 2020. godine. Iako su oni oslobođeni optužbi, jasno je da su ovi slučajevi izazvali efekat zastrašivanja.

Godina koja je za nama može poslužiti kao primjer godine u kojoj su javne vlasti koristile pojedine zakone da se obračunaju sa novinarima i medijima. Ovo se prvenstveno odnosi na Krivični zakonik Crne Gore, i krivično djelo „izazivanje panike i nereda“ tokom novinarskog rada. Indirektno i drugi zakoni su takođe uticali na slobodu rada novinara, kao što je Zakon o slobodnom pristupu informacijama koji trenutno dozvoljava državnim organima da veliki broj informacija od javnog interesa drže tajnima, i na taj način onesposobljavaju novinare da se bave svojim poslom. Početak 2020. godine obilježio je pokušaj državnih vlasti da se obračunaju sa onim što sami zovu „lažne vijesti“, tj. širenje panike i nereda, i to hapšenjem novinara. Tri novinara iz različitih medija uhapšeni su u januaru prošle godine. Iako su oslobođeni svih optužbi krajem iste godine, jasno je da je iniciranjem ovih slučajeva došlo do širenja efekta zastrašivanja. U prethodnim godinama, bilo je slučajeva SLAPP tužbi u kojima je državno rukovodstvo (uključujući i predsjednika Mila Đukanovića) tužilo kritičke medije, tražeći stotine hiljada eura. Istraživanje Sindikata medija Crne Gore (SMCG) pokazalo je da su najveći problemi za medije zapravo tužbe zbog kršenja prava ličnosti (kleveta i uvreda) koje su protiv njih podnijeli građani. U posljednjih 10 godina, od kada je dekriminalizovana kleveta, građani su podnijeli 103 tužbe zbog kršenja

— INDIKATOR 1.3

prava ličnosti. Sve ovo govori u prilog slabog poštovanja profesionalnih standarda. Takođe, veliki problem je i to što su novinari i mediji inicirali veliki broj ovih tužbi protiv konkurencije (drugih medija i novinara). Prethodna godina je pokazala da su novinari i dalje ugroženi kada izvještavaju sa protesta ili drugih okupljanja, kao što su litije (religijska okupljanja pravoslavnih vjernika i sveštenstva), zbog usvajanja Zakona o slobodi vjeroispovijesti i da je neophodno da se dodatno zaštite.

Novinari su slobodni da se bave svojom profesijom i da osnivaju, da se učlanjuju i da učestvuju u radu novinarskih udruženja

Ocjena (4.21) – Nijesu uvedene licence i ne postoje nove inicijative da se novinari licenciraju. Novinari imaju slobodu da se organizuju i udružuju u različita profesionalna udruženja. Ipak, postoji pritisak na neke pojedinačne članove sindikata ili cijele sindikalne organizacije što podstiče atmosferu u kojoj se i dalje članstvo u sindikatu smatra nepoželjnim. Više od polovine medijskih radnika udruženo je u Sindikat medija Crne Gore.

Nije bilo novih inicijativa za uvođenje licenci za novinare, ali ideja i dalje prožima dio medijske zajednice koji vjeruje da bi se licenciranjem zaštitila profesija. Nije poznato da li je nekim medijima ili novinarskim ekipama zabranjeno izvještavanje sa nekih događaja jer nisu imali akreditaciju, ali neke državne institucije uvode praksu godišnjih akreditacija za praćenje njihovih događaja. Nisu zabilježeni novi slučajevi u kojima je novinarima bilo teško da dokažu kakvim su se poslom bavili. Međutim, veliki problem je što još uvijek postoji opšte nerazumijevanje prirode novinarskog posla. Novinari u Crnoj Gori imaju slobodu da se organizuju u raznim profesionalnim organizacijama, ali često ne vide kakve koristi od toga mogu imati. Na primjer, imaju priliku da se organizuju u tri udruženja novinara. Dva udruženja i dalje djeluju sporadično, posebno oko važnih datuma, poput Dana novinara Crne Gore, kada tradicionalno dodjeljuju nagrade svojim članovima. Društvo profesionalnih novinara Crne Gore je najmlađe udruženje novinara sa velikim brojem aktivnosti. Nije zabilježen pritisak na lidere ovih udruženja. Više od polovine medijske zajednice okupljeno je u Sindikatu medija Crne Gore. Nije bilo pritiska na sindikalne lidere, ali bilo je pritiska na pojedine članove sindikata ili čitavu sindikalnu organizaciju koja se obratila Sindikatu medija za pomoć. Ovi pritisci se ne javljaju kontinuirano, već s vremena na vrijeme i ne ugrožavaju rad redakcija ili pojedinih novinara u cjelini, ali utiču na atmosferu u kojoj je članstvo u sindikatu i dalje nepoželjno. Na primjer, neke redakcije još uvijek ne dozvoljavaju sindikalno organizovanje svojih zaposlenih, pa pojedini članovi tih redakcija zbog straha od otkaza i dalje moraju

— INDIKATOR 1.4

da drže svoje članstvo u tajnosti. Postoje neke organizacije koje pod velom borbe za slobodu medija zastupaju interese poslodavaca, odnosno vlasnika medija, što slabi povjerenje javnosti u organizacije, ali i obesmišljava borbu za slobodu medija jer je usko povezana sa interesima poslodavaca. Nije poznato da je Vlada osnivala takva udruženja.

Posao novinara je stabilan i zaštićeni su na radnom mjestu

Ocjena (3.35) – Ekonomski položaj novinara gori je iz godine u godinu. Radna prava se ne poštuju u potpunosti, posebno ne u privatnim medijima, lokalnim i online medijima, a plate su ispod državnog prosjeka. Korona kriza nije pomogla poslodavcima da shvate da moraju pružiti ekonomsku podršku novinarima kako bi mogli nesmetano raditi svoj posao. Iako je država bila veoma darežljiva prema medijima, zaposleni uglavnom nisu primili nikakvo povećanje zarada tokom 2020. godine, uprkos višestruko uvećanom obimu posla.

Većina zaposlenih u medijima imaju ugovore o radu. I dalje postoji značajan broj zaposlenih u medijima koji rade po ugovorima o privremenom radu, a sve češće su angažovani na projektima, što uslove rada čini vrlo nesigurnim. Tokom 2020. godine, pored standardno loših uslova rada, praćenih neprijavljenim radom, neplaćenim prekovremenim radom ili radom tokom praznika, pritiscima, samocenzurisanjem i strahom od mogućih napada, crnogorski novinari su imali dodatni strah za život jer su radili tokom pandemije. Sve ovo dovodi do napuštanja profesije od strane velikog broja novinara. Prema mišljenju nekih stručnjaka, oni koji ostaju u novinarstvu su moderni superheroji. Nedostatak zaposlenih dovodi do preopterećenja novinara kako bi zadovoljili zahtjeve „dnevne trake“ i svakodnevno objavljuju veliki broj tekstova/priča, što na kraju utiče na pad kvaliteta novinarstva i gotovo nestajanje istraživačkog novinarstva u redakcijama. Zbog pandemije koronavirusa došlo je do povećanja obima posla u nekim medijima. Podaci do kojih smo došli 2020. godine ukazuju da, zbog promjena uslova rada tokom pandemije Covid-19, novinari troše sopstvene resurse (npr. Internet, telefon, struja ...) radeći posao od kuće, a to nisu troškovi koji im se nadoknađuju na bilo koji način ili im se, usljed takvih okolnosti, povećava plata. Veliki problem medijske scene i dalje je potpuno neregulisan status frilensera i honorarnih zaposlenih, tj. novinara i drugih medijskih radnika koji su angažovani na osnovu projekta ili ugovora o djelu. Pored činjenice da ih zakon ne priznaje, niti medijska zajednica niti jedno istraživanje sprovedeno u medijima ne nudi neke podatke koji odražavaju njihov specifičan položaj: nema podataka o broju, zaradama i / ili osiguranju frilensera, i isto se odnosi i na honorarce. Crna Gora je djelimično izuzetak kada su sindikati u pitanju, jer su zaposleni u privatnim medijima ujedinjeni u sindikate. Međutim, među zaposlenima u privatnim medijima i dalje postoji veliki strah kada je riječ o članstvu u takvim organizacijama, s obzirom na to da su neki poslodavci otvoreno protiv. Besplatna pravna pomoć postoji u malom broju medija koji ovu pomoć nude samo u određenim slučajevima i bez jasnih kriterijuma, pa se novinari često sami odlučuju da angažuju advokata.

Prevenција

3,75

U slučaju prijetnji, novinari i medijski radnici imaju pristup direktnim i djelotvornim zaštitnim mjerama

3,55

Novinar i drugi medijski radnici (čiji su životi ili fizički integritet u stvarnoj i neposrednoj opasnosti) imaju pristup posebnim mehanizmima zaštite/sigurnosti

4,04

Novinarke imaju pristup pravnim mjerama i mehanizmima podrške kada se suoče s rodno zasnovanim prijetnjama, uzenemiravanjem i nasiljem

3,91

Uspostavljena je praksa redovnog javnog osuđivanja prijetnji i napada na novinare i medije

3,55

Policijske vlasti imaju sluha za pitanje zaštite novinara

3,73

1.00
2.00
3.00
4.00
5.00
6.00
7.00

Institucionalni mehanizmi za trenutnu zaštitu novinara u slučajevima prijetnji i napada ne postoje, zvaničnici ohrabruju napade na novinare i policajci se odnose prema novinarima izuzetno oštro.

Uspostavljeni su svi institucionalni mehanizmi za neposrednu zaštitu novinara u slučaju napada, zvaničnici jasno i sistematski obeshrabruju napade na novinare, a policijske vlasti tretiraju novinare s poštovanjem.

17

Novinari i medijski akteri imaju pristup neposrednim i efikasnim zaštitnim mjerama kada im prijete

Ocjena (3.55) – Policija je uspostavila posebne timove koji bi trebalo da pomognu u rješavanju slučajeva napada na novinare, ali do sada nije imala mnogo uspjeha. Tokom 2020. godine, registrovano je 18 slučajeva napada i prijetnji novinarima i medijskim organizacijama. Problem i dalje ostaje to što veliki broj registrovanih slučajeva prijetnji i napada, tužioc i dalje označavaju kao prekršaje a ne krivična djela.

Osim kontakt telefona Uprave policije, ne postoje posebni pozivni brojevi za novinare koji mogu prijaviti slučajeve govora mržnje ili ozbiljnih prijetnji po život. Treba uložiti dodatni napor u uspostavljanju efikasnijih mehanizama za zaštitu novinara od govora mržnje, jer su se sve dosadašnje mjere uglavnom odnosile na bezbjednost novinara. Rad na slučajevima napada na novinare i medijsku imovinu od 2019. godine, prema odluci Uprave policije, obavlja jedno lice koje je imenovano za koordinaciju svih aktivnosti policije i tužilaštva na teritoriji Crne Gore, dok su u svakom centru bezbjednosti imenovana dva policijska inspektora koji su za to isključivo nadležni na svojoj teritoriji. Još uvijek ne postoji poseban registar napada na novinare u vezi s njihovim radom, već registar Uprave policije sadrži sve slučajeve koji se odnose na bilo koji slučaj u kojem su novinari uključeni, bilo da se odnosi na njegovu profesiju ili je na neki drugi način povezan s njim (jer UP uzima podatke o zanimanju žrtve). Unutar ovog opšteg registra postoje i slučajevi u kojima je novinarima prijećeno, ali ne postoji poseban registar slučajeva govora mržnje protiv novinara. Nije bilo slučajeva u kojima su vlasti odbile da registruju bilo koji napad. Rad ostalih državnih organa, poput inspekcija rada, i dalje je prilično netransparentan i informacije se mogu dobiti na zahtjev. Prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova, teritorijalno nadležni centri bezbjednosti postupali su po prijavama u 18 slučajeva 2020. godine. Riješena su sva 4 prijavljena krivična dela, obrađeno je 5 slučajeva podnošenjem prijave za prekršajni postupak zbog povreda zakona

— INDIKATOR 2.1

o javnom redu i miru, dok je u 9 prijavljenih događaja, nakon preduzetih policijskih mjera i radnji, nadležni državni tužilac ocijenio da ti konkretni događaji ne sadrže elemente krivičnog dela koje se goni po službenoj dužnosti. I dalje je problematično što veliki dio slučajeva napada i prijetnji tužiocima označavaju kao prekršaje.

Novinari i drugi medijski akteri (čiji su životi ili fizički integritet u stvarnom i neposrednom riziku) imaju pristup posebnim mehanizmima zaštite/sigurnosti

Ocjena (4.04) – Postoje generalni mehanizmi koji omogućavaju zaštitu novinara i njihovog fizičkog integriteta, ali i dalje novinari nemaju specijalne mehanizme zaštite. Država vrši bezbjednosnu procjenu rizika u pojedinim slučajevima, kada se nakon napada procijeni da bezbjednost novinara može biti ugrožena i da se napad može ponoviti. Tokom 2020. godine dva novinara su dobila policijsku zaštitu. Jedino nevladine organizacije nude pravnu i psihološku pomoć novinarima koji su žrtve napada i pritisaka.

Zakoni propisuju mogućnost pružanja policijske zaštite osobama koje su bile izložene ili su u opasnosti da budu izložene napadima. Da bi se to dogodilo potrebno je da nadležni organi izvrše procjenu bezbjednosti, a ova opšta mjera zaštite sprovedena je u nekim slučajevima napada na novinare. Država vrši bezbjednosne procjene u određenim slučajevima kada se poslije napada procijeni da bezbjednost tog novinara može biti ugrožena i da se napad može ponoviti. Prema dostupnim podacima, dva novinara su dobila policijsku zaštitu. Crnogorsko zakonodavstvo još uvijek ne propisuje posebnu zaštitu za novinare u vidu kvalifikovanih krivičnih dela (na primjer, teško ubistvo i teška tjelesna povreda) koja bi pružila dodatnu zaštitu, ali istovremeno obeshrabrila počiniocima ovih krivičnih djela na štetu novinara. Napadi na novinare tretiraju se kao i drugi napadi, a zanimanje žrtve utiče na procjenu kazne. Sama redakcija često ne sprovodi ovu vrstu procjene rizika prilikom raspoređivanja zadataka za novinare, pa se u nekim slučajevima dogodi da su novinari izloženi neprijatnostima na poslu koje su mogle biti spriječene. Država ne nudi posebne oblike podrške i pomoći novinarima koji su žrtve ovih napada, već uglavnom civilni sektor. Sindikat medija Crne Gore, Akcija za ljudska prava i Društvo profesionalnih novinara nude pravnu i psihološku pomoć novinarima koji su žrtve napada i pritisaka.

Novinarke imaju pristup pravnim mjerama i mehanizmima podrške kada se suočavaju sa rodno zasnovanim prijetnjama, uznemiravanjem i nasiljem

Ocjena (3.91) – Postoje mehanizmi na državnom nivou koji štite žene i žene novinarke. Postoji i dalje veliki prostor za unapređenje stanja kada je u pitanju položaj žena žrtvi nasilja, posebno kada su u pitanju novinarke. Tokom 2020. godine, registrovan je porast broja slučajeva prijetnji i napada nad novinarima, a u registru se nalazi šest takvih slučajeva. Registrovan je i porast broja online prijetnji novinarkama. Ombudsman je u jednom slučaju otkrio da je novinarka Javnog servisa bila diskriminisana na osnovu religije.

Iako je Crna Gora jedna od prvih zemalja koja je potpisala i ratifikovala Konvenciju Savjeta Evrope o suzbijanju nasilja u porodici i nasilju nad ženama (Istanbulska konvencija), koja je stupila na snagu 1. avgusta 2014. godine, još uvijek ima puno prostora za poboljšanje. Opšti mehanizmi zaštite, dostupni svim ženama, poput besplatne pravne pomoći, zaštite od diskriminacije i rodno zasnovanog nasilja, takođe su dostupni novinarkama. Istraživanja pokazuju da je prethodna godina, obilježena pandemijom COVID - 19, u velikoj mjeri uticala na porast nasilja i ukazala na neravnopravan položaj žena u Crnoj Gori, a samim tim i novinarki. Žene novinarke, žrtve napada, prijetnji ili rodno zasnovanog nasilja, imale su priliku da se obrate institucijama, poput Ombudsmana, a postupci pokrenuti tokom 2020. godine još uvijek traju. Takođe, novinari se mogu obratiti Upravi policije koja je nadležna za slučajeve napada na novinare. Tokom 2020. godine registrovan je porast prijetnji i napada na novinare, pa je evidencija Uprave policije sadržala šest takvih slučajeva, od kojih su četiri prijetnje upućene putem interneta. U slučajevima diskriminacije na radnom mjestu, novinarke se takođe mogu obratiti Upravi za inspekcijske poslove, Agenciji za mirno rješavanje radnih sporova, Ombudsmanu i sudovima i pokrenuti postupak radi utvrđivanja povrede prava. Međutim, problem nastaje jer sudovi, ali i većina drugih državnih organa, nemaju statističke podatke stratifikovane prema zanimanju, a često ni prema polu. Prema dostupnim podacima, u jednom slučaju Ombudsman je utvrdio da je novinarka Javnog servisa diskriminisana na vjerskoj osnovi.

Praksa redovne javne osude prijetnji i napada nad novinarima i medijima je uspostavljena

Ocjena (3.55) – Gotovo sve relevantne institucije reaguju u slučajevima nekih ozbiljnih napada na novinare i osuđuju takve napade. Postoje slučajevi u kojima neki državni organi nijesu osudili napad, zbog političke konotacije tog napada. Uprkos reakciji, državni organi i relevantne institucije nijesu uradile mnogo kako bi riješili neke od najozbiljnih napada na novinare.

Nakon svih ozbiljnih napada na novinare, predstavnici državnih organa, političkih partija i civilnog sektora osudili su takve događaje, ocenjujući ih kao napad na slobodu izražavanja. Međutim, javni zvaničnici trebali bi ići korak dalje od ovih deklarativnih osuda i istražiti napade na novinare, što nažalost nije slučaj. Izveštaj Evropske komisije takođe navodi da bi istrage slučajeva napada na novinare trebale biti prioritet u radu državnih organa. EK očekuje da vlasti pokažu „nultu toleranciju prema prijetnjama ili napadima na medije i treba da se uzdrže od davanja izjava koje utiču na slobodu izražavanja“.

Policijske vlasti su osjetljive na pitanja bezbjednosti novinara

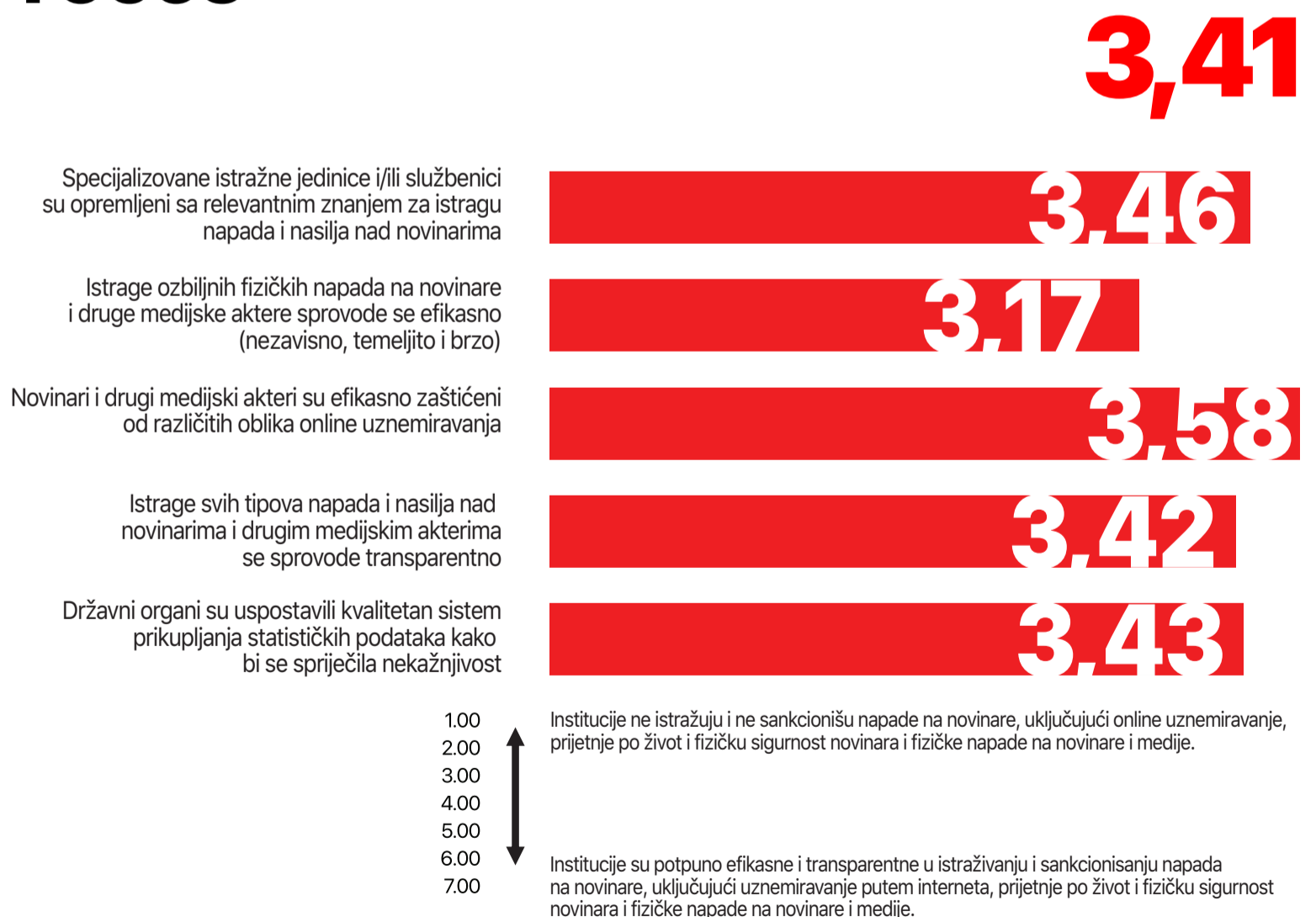
Ocjena (3.73) – Policijske vlasti djelimično ispunjavaju svoje obaveze. Formalno, oni su uvijek raspoloženi da unaprijede bezbjednost i sigurnost novinara, ali suštinski ta posvećenost nije uvijek uočljiva u postupanju predstavnika Uprave policije ili Ministarstva unutrašnjih poslova. Tokom 2020. godine, četvoro novinara je uhapšeno. Postoji i dalje zabrinjavajući nivo nerazumijevanja novinarskog posla, što je posebno vidljivo prilikom izvještavanja sa velikih okupljanja ili sa protesta.

Prema informacijama iz MUP-a, obuke pripadnika Uprave policije sprovode se kontinuirano i formalno su edukovani o osnovnim međunarodnim standardima ljudskih prava i ulozi novinara u demokratskom društvu. Nije poznato da li Uprava policije ima posebne protokole ili vodiče kojima se zabranjuje uznemiravanje, zastrašivanje ili fizički napadi na novinare, kao ni da li policajci postupaju kao i u ostalim slučajevima u kojima novinari nisu umiješani. Međutim, prakse koje nisu u skladu sa ovim standardima i dalje se pojavljuju u svakodnevnom radu, ali i tokom napada ili prijetnji novinarima. Formalno je uspostavljena dobra saradnja sa Upravom policije kao i Ministarstvom unutrašnjih poslova, ali je i dalje neophodno raditi na jačanju saradnje kako bi se novinari i drugi medijski radnici bolje zaštitili. Novinarka Anđela Đikanović uhapšena je u januaru prošle godine i zadržana u pritvoru više od 24 sata, zbog sumnje da je širila paniku i nered objavljivanjem članka na portalu FosMedia. Na kraju godine optužbe su odbačene. Januar 2020. obilježila su hapšenja urednika portala IN4S Gojka Raičevića i urednika portala Borba Dražena Živkovića, a sve zbog toga što su navodno izazivali paniku i nered objavljivanjem lažnih vijesti. U decembru 2020. godine tužilaštvo je odbacilo krivične prijave protiv Živkovića i Raičevića, jer nema sumnje da su počinili krivično djelo za koje su se teretili.

Proces

Specijalizovane istražne jedinice i/ili službenici su opremljeni sa relevantnim znanjem za istragu napada i nasilja nad novinarima

Ocjena (3.46) – Vlada je ranije uspostavila specijalnu jedinicu - Komisiju za istragu napada na novinare i imovinu medija, ali je njen uspjeh samo djelimičan, zbog loše saradnje sa državnim organima zaduženim za istrage. Nije bilo drugih pokušaja da se uspostavi bolja zaštita za novinare. Prijetnje i napadi na novinare i dalje nijesu prepoznati kao posebna krivična djela.

U cilju unapređenja bezbjednosti novinara, tokom 2019. godine Uprava policije imenovala je jednog službenika da koordiniše svim policijskim i tužilačkim aktivnostima u ovoj oblasti u Crnoj Gori, dok su u svim centrima bezbjednosti dva policijska inspektora zadužena ekskluzivno za pitanja iz ove oblasti na svojoj teritoriji. Njihov zadatak je da prate sve prijave u kojima su označeni novinari kao žrtve. Primjetno je da i dalje veliki broj slučajeva napada i prijetnji po novinare bude označen ne kao krivično djelo, već kao prekršaj koji se goni po privatnoj tužbi, a ne po službenoj dužnosti. Dosadašnje iskustvo je pokazalo da ključnim institucijama, kao što su Policija i Tužilaštvo i dalje nedostaje razumijevanje prirode novinarskog posla. Napadi i prijetnje novinarima i dalje nijesu prepoznati kao posebna krivična djela, i zato institucije nemaju ni posebne vodiče ili druge dokumente koji bi im pomogli da adekvatno zaštite novinare od nasilja. Uz policijske timove, Komisija za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija takođe istražuje ove slučajeve. Komisija je objavljivala izvještaje o radu tokom 2020. godine, i posljednji izvještaj je bio objavljen u junu i uključuje četiri izvještaja tog tijela. Glavni problem ostaje to što preporuke Komisije nijesu sprovedene u djelo od strane nadležnih organa, tako da se u zaključku izvještaja uvijek preporučuje Vladi da izvijesti o količini implementiranih preporuka. Komisija preporučuje da „nadležne institucije obezbijede uslove za rad medija, u kojima će novinari biti dostojanstveno tretirani“. Nedostaju potpuna rješenja u uspostavljanju specijalizovanih službenika/tužilaca/jedinica za istrage napada i nasilja nad novinarima i jačanja njihovih kapaciteta. Uspostavljena Komisija nije istražno tijelo koje ima nadležnost otkrivanja i gonjenja počinitelaca ovih krivičnih djela, već ima isključivo kontrolnu funkciju.

Istrage ozbiljnih fizičkih napada na novinare i druge medijske aktere sprovode se efikasno (nezavisno, temeljno i brzo)

Ocjena (3.17) – Ni jedan ozbiljniji slučaj napada na novinare nije bio u potpunosti istražen, čak i ubistvo Duška Jovanovića poslije toliko godina nije riješeno. Naručioci i dalje ostaju nepoznati. Iako nije poznato da je u istrazi nekog slučaja uključen neko ko je imao veze sa napadom, istrage napada na novinare su i dalje spore, duge i često bez rezultata. Neki od najozbiljnijih slučajeva su zastareli.

Istrage napada na novinare su nezavisne i do sada nije zabilježen slučaj da je neko, uključen u istragu, imao bilo kakve veze sa napadima. Ipak, istrage napada na novinare su spore, duge i često bez realnih rezultata. Neki od najozbiljnijih slučajeva fizičkih napada na novinare, kao što je prebijanje Mladena Stojovića, zastarjeli su jer državni organi nijesu uspjeli da nađu izvršioca, a sve zbog brojnih propusta u toku istrage na koje je ukazala i Komisija za istrage napada na novinare i imovinu medija. Ni u jednom od najozbiljnijih slučajeva, uključujući ubistvo Duška Jovanovića, istražni organi nisu otkrili ko je bio naručioc, a često se ne zna ni ko je počinio napad. Formalno, nadležni organi za pojedine napade na novinare kažu da će imati „najveći prioritet u radu“, ali u suštini situacija je drugačija. Veliki broj manje ozbiljnih napada i prijetnji označavaju se kao prekršaji, tako da se žrtve ohrabruju da pokrenu privatne tužbe, što oni često ne rade. Tokom 2020. godine, novinarstvo je bilo naročito izloženo kritici, posebno zbog navodnog širenja lažnih vijesti i narušavanja javnog reda i mira, što je rezultiralo hapšenjem tri novinara. Međutim, različiti oblici uznemiravanja na Internetu često su izgovor za sistemske prijetnje slobodi govora, kada su neki građani uhapšeni i ispitani zbog komentarisanja zvaničnika i javnih službenika, što generalno stvara atmosferu straha, a pod maskom zaštite od online uznemiravanje. To je jedan od razloga zašto je potrebno donijeti posebnu regulativu.

Novinari i drugi medijski akteri su efikasno zaštićeni od različitih oblika online uznemiravanja

Ocjena (3.58) – Iako oblast online uznemiravanja nije do kraja zakonski regulisana, nadležni organi su reagovali brzo u svim prijavljenim slučajevima i otkrili počinioce. Registrovan je trend ozbiljnog porasta broja online prijetnji i uznemiravanja novinara i medija, a tokom 2020. godine bilo je devet takvih slučajeva. Dva slučaja su klasifikovana kao ugrožavanje sigurnosti, dok su drugi označeni kao prekršaji. Tužilaštvo ne prepoznaje uvijek ozbiljnost online prijetnji i ne definiše ih kao krivična djela.

Krivični zakonik Crne Gore ne prepoznaje djela povezana sa ugrožavanjem sigurnosti u online sferi, ali za djela počinjena online procjenjuje se na šta su bila usmjerena i koje su posljedice takvog djela. Na primjer, Krivični zakonik Crne Gore ne prepoznaje eksplicitno djela povezana sa online bezbjednošću, ali u slučajevima u kojima je tužilac našao da se desilo uznemiravanje u online sferi, pozivaju se na krivično djelo ugrožavanje sigurnosti. Neka krivična djela koja su se ranije počinila na štetu novinara su prinuda, progon, prijetnja upotrebom sile, neovlašćeno prisluškivanje i snimanje, a za sva ta dela modalitet izvršenja može biti online. Ni u jednom od ovih djela, kao ni u onima koja su povezana sa nasiljem, novinari nisu prepoznati kao posebna kategorija u Krivičnom zakoniku. Tokom 2020. godine, registrovano je devet slučajeva prijetnji online, a primjetno je da se prijetnje i napadi sele na online sferu. Dva slučaja su klasifikovana kao ugrožavanje sigurnosti obzirom da predstavljaju ozbiljnu prijetnju po novinare i njihovu porodicu. Drugi slučajevi su okarakterisani kao prekršaji. Nijesu preduzimate posebne mjere u cilju zaštite novinara u online sferi, ali je Uprava policije sprovela istrage u svim prijavljenim slučajevima.

Istrage svih tipova napada i nasilja nad novinarima i drugim medijskim akterima se sprovode transparentno

Ocjena (3.42) – Sudovi su i dalje uglavnom otvoreni za javnost, ali je zbog pandemije većina sudnica bilo zatvoreno za javnost tokom 2020. godine. Nekada ni osnovne informacije o slučaju nijesu dostupne, uz obrazloženje policije i tužilaštva „da se ne ugrozi istraga“. Osnovne informacije o gotovo svim slučajevima mogu se dobiti putem PR službi. Sudovi ne objavljuju proaktivno informacije o suđenjima u kojima su uključeni novinari. Transparentnost je ograničena, ne postoje podaci o broju sudskih postupaka u kojima su novinari uključeni.

U principu, žrtve napada i prijetnji imaju efektivni pristup istražnom procesu. Oni su u principu, direktno ili posredno, upoznati sa istražnim postupkom, dokazima i spisima predmeta. Ipak, ranije su zabilježeni slučajevi u kojima novinari nijesu imali tužbu čak nekoliko mjeseci, a jedan od takvih slučajeva je i onaj u kome je istraživački novinar Jovo Martinović uhapšen zbog posla koji je obavljao. Prethodna godina donijela je brojne novine u postupku praćenja suđenja, obzirom da su i sudovi jedno vrijeme bili zatvoreni za javnost zbog virusa Covid-19. Ipak, i dalje se informacije o gotovo svim slučajevima mogu dobiti od PR službi.

Državni organi su uspostavili kvalitetni sistem prikupljanja statističkih podataka da bi spriječili nekažnjivost

Ocjena (3.43) – Evidencija Uprave policije daje pregled svih napada na novinare, ali često postoje i privatni slučajevi koji nisu nužno povezani sa radom te osobe. Sudovi takođe nemaju posebne evidencije, ali se rade na zahtjev. Gotovo ni jedan državni organ nema relevantne statističke podatke, sa izuzetkom institucije Ombudsmana. Ako se informacije od drugih državnih organa mogu dobiti na zahtjev, to takođe uključuje dug period čekanja na prikupljanje tih podataka.

Ne postoji precizna statistika o broju napada na novinare koja je povezana sa njihovim poslom. Statistika koju vodi Uprava policije odnosi se na sve napade u kojima su novinari bili uključeni, obzirom da UP uzima podatke o zanimanju žrtve prilikom registrovanja napada. Specijalne registre nemaju ni drugi državni organi, kao što su tužilaštvo i sudovi, a svi podaci se mogu dobiti na zahtjev. Javne vlasti nemaju praksu proaktivnog objavljivanja statističkih i drugih informacija povezanih sa novinarima, ali sve ove podatke javnost može dobiti na zahtjev i nisu uvijek javne. Gotovo da ni jedan organ vlasti nema podatke stratifikovane po polu, etničkoj pripadnosti, ili drugim socio-demografskim kriterijumima. Jedini napredak je zabilježen u slučaju institucije Ombudsmana, koja ima specijalne registre slučajeva, koji se vode pred tim organom, ali takođe vrše i monitoring nekih drugih slučajeva pred drugim državnim organima.

IV

Bezbjednost

3,58

1.00
2.00
3.00
4.00
5.00
6.00
7.00

Postoje teški slučajevi prijetnji i stvarnih napada na novinare i medijske organizacije, uključujući ubistva.

Nije bilo slučajeva stvarnih napada, prijetnji životu i fizičkoj sigurnosti novinara, niti drugih prijetnji po život i fizičku sigurnost novinara.

30

Nefizičke prijetnje i uznemiravanja

Ovdje su uključeni: nadzor ili praćenje; uznemiravajući telefonski pozivi; proizvoljno sudsko ili administrativno uznemiravanje; agresivne izjave javnih zvaničnika; drugi oblici pritisaka koji mogu ugroziti sigurnost novinara u obavljanju svog posla. Ove vrste prijetnji ne uključuju mobing i maltretiranje na radnom mjestu.

Ocjena (3.16) – Prošla godina je bila specifična i ekstremno teška za novinare, posebno ako se ima u vidu da su radili u vrijeme korona krize, parlamentarnih izbora i promjene vlasti, kao i u vrijeme masovnih litija zbog usvajanja Zakona o slobodi vjeroispovijesti. Registrovan je veliki porast u broju prijetnji i uznemiravanja (ukupno 9 slučajeva), posebno putem društvenih mreža. Bilo je i slučajeva u kojima su novinari prisluškivani i te informacije su objelodanjene nakon izbora. Tri od četiri registrovana slučaja u ovoj kategoriji odnose se na novinarke. Zabrinjava činjenica da su se u jednom slučaju prijetnje preselile u realni svijet, jer je novinarka uhođena.

- Novinarka Nove Pobjede, Ivana Komnenić, prijavila je Odjeljenju bezbjednosti Kotor da je putem Facebook profila primila više poruka uvredljive sadržine, a naknadno je prijavila i da je u svojoj blizini više puta primijetila NN muško lice sa kapuljačom što je kod nje izazvalo osjećaj nesigurnosti.
- Novinarka dnevnog lista Vijesti, Jadranka Četković, je podnijela prijavu CB Bijelo Polje jer su na njenom Facebook profilu upućeni uvredljivi komentari na njen i račun novinske kuće Vijesti.
- Novinarka Dana, Natalija Mrdak, dobila je prijetnje putem društvenih mreža. Slučaj je prijavljen policiji koja je identifikovala D.P. i podnijela krivičnu prijavu zbog postojanja osnovane sumnje da je počinila krivično djelo ugrožavanje sigurnosti.
- Novinar Radio-televizije Crne Gore, Zoran Leković, podnio je prijavu Upravi policije Crne Gore zbog ugrožavanja sigurnosti, uvreda i izlaganju linču putem društvenih mreža.

Prijetnje po život i fizičku bezbjednost novinara

One mogu uključivati: - Pozivanje na ubistvo novinara, njihove porodice, prijatelja ili izvora; - Pozivanje na nanošenje fizičkih povreda novinarima, prijateljima, porodici ili izvorima. Ove prijetnje mogu biti: - počinjene direktno ili putem trećih osoba; - izvršene putem elektronske komunikacije, licem u lice; mogu biti implicitne kao i eksplicitne.

Ocjena (3.98) – Ispostavilo se da su isti novinari ili novinari istih medija bili žrtve prijetnji (2 registrovana slučaja). Nijesu sve vrste prijetnji registrovane. U oba registrovana slučaja koji se odnose na prijetnje po život novinara, prijetnje su upućene putem društvenih mreža. Novost je da ovaj način obračunavanja sa novinarima donosi nesigurnost čak i na njihovim privatnim profilima na društvenim mrežama.

- Dopisnik Vijesti, Samir Adrović prijavio je Odjeljenju bezbjednosti Ulcinj da je lice A. C. sa svog Facebook profila na drugi profil poslao poruku-komentar na albanskom jeziku, zbog čije sadržine Adrović osjeća ugroženost za ličnu kao i bezbjednost porodice.
- Urednik TV Vijesti, Sead Sadiković, je podnio prijavu CB Bijelo Polje jer je na svom Facebook profilu putem messenger-a primio poruke uvredljivog i prijetećeg sadržaja u periodu od 20-22.03.2020. godine. Povod za to je bio njegov prilog u magazinu „Bez granica“ koji se odnosio na populaciju Roma.

Stvarni napadi

Ovaj tip napada može uključivati stvarne fizičke ili mentalne povrede, kidnapovanje, upad u kuću/kancelariju, oduzimanje opreme, proizvoljno zadržavanje, neuspjele pokušaje ubistva itd..

Ocjena (3.89) – Tokom 2020. godine registrovana su dva fizička napada, ali nije bilo situacije u kojima su novinari pretrpjeli ozbiljnije povrede. Nažalost, početak prošle godine pokazao je da vlasti mogu naći način da se obračunaju sa radom novinara koji im ne odgovara, čak i ako to znači njihovo hapšenje. Tri slučaja iz ove kategorije se odnose na proizvoljno pritvaranje novinara od strane državnih organa “u cilju sprječavanja širenja panike i nereda”.

- Kamerman TV Vijesti, Drago Matović, podnio je Centru bezbjednosti Budva prijavu protiv nepoznatog radnika obezbjeđenja Opštine Budva zbog grubog izbacivanja iz prostorija.
- Novinarka Pobjede, Đurđica Ćorić, je u Centru bezbjednosti Budva podnijela prijavu jer su je pripadnici obezbjeđenja na grub način izbacili iz zgrade Opštine Budva.
- Novinar Večernjih novosti, Veliša Kadić, uhapšen je u Nikšiću i u oči mu je isprskan biber sprej tokom izvještavanja sa protesta protiv usvajanja Zakona o slobodi vjeroispovijesti.
- Novinar i urednik portala IN4S, Gojko Raičević je priveden i zadržan zato što je objavio vijest da je došlo do eksplozije u zvaničnoj državnoj rezidencijalnoj vili „Gorica” u Podgorici.
- Novinar i urednik portala Borba, Dražen Živković je priveden i zadržan zato što je objavio vijest da je došlo do eksplozije u zvaničnoj državnoj rezidencijalnoj vili „Gorica” u Podgorici.
- Novinarka i bivša glavna urednica u portalu FosMedia, Anđela Đikanović je privedena i kasnije odlukom tužilaštva zadržana do 72 sata zbog sumnje da je izvršila krivično djelo izazivanje panike i nereda nakon što je objavila da će na Badnji dan crnogorskoj policiji biti na raspolaganju i 250 pripadnika ROSU – specijalne kosovske jedinice.

Prijetnje i napadi na medijske institucije, organizacije, medijska i novinarska udruženja

Prijetnje se odnose na: uznemirujuće pozive; arbitrarno sudsko ili administrativno uznemiravanje; Agresivne izjave državnih zvaničnika; druge oblike prijetnji (natpisi, prijeteći postovi itd.). Stvarni napadi: upad u kancelarije, oduzimanje opreme, uništavanje opreme, vozila itd.

Ocjena (3.30) – Tokom prethodnih godina, određeni broj ovih slučajeva je registrovan ali vjerovatno zbog pandemije prijetnje su se preselile na društvene mreže. Tokom 2020, registrovana su četiri slučaja. Nažalost, ispostavilo se da prilikom većih okupljanja, posebno političkih, i dalje postoji rizik od napada na medijske organizacije i njihovo vlasništvo. Sve ovo ukazuje na trend potpunog nerazumijevanja prirode novinarskog posla, i od strane policije i od strane tužilaštva, ali i od strane građana..

- Mojkovčanin Tiodor Jovanović (45) uhapšen je zbog sumnje da je izvršio krivično djelo ugrožavanje sigurnosti na štetu zaposlenih u redakciji i portalu Vijesti. On je u više telefonskih poziva uznemiravao, prijetio i upućivao uvrede zaposlenima u redakciji Vijesti.
- Tokom proslave rezultata parlamentarnih izbora u Podgorici, vozilo Javnog servisa Radio-televizije Crne Gore je kamenovano. U vozilu je bio vozač, koji nije povrijeđen.
- Novinari portala Antena M dobili su prijetnje putem društvene mreže Facebook od izvjesnog R. K. iz Nikšića. Slučaj je prijavljen policiji.
- Redakcija radija Dux dobila je uvredljive poruke putem e-maila sa elementima nacionalne i vjerske mržnje. Policija je, nakon prijave, identifikovala počinioca.

Originalni naslov
Indeks bezbjednosti novinara Zapadnog Balkana
Narativni izvještaj Crna Gora 2020.

Izdavač
Sindikata medija Crne Gore

Autorke
Marijana Camović-Veličković i Bojana Laković-Konatar

Pravni ekspert
Mirko Bošković

Medijski ekspert
Vuk Vuković

Prevoditeljke
Jelena Mitrović i Vanja Miličić

Lektor
Predrag Nikolić

Dizajn
comma | communications design

DTP
nITech

Ova publikacija je nastala uz pomoć Evropske unije i Civil Rights Defenders. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Sindikata medija Crne Gore i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije i Civil Rights Defenders.

